

ROUTEKAART NAAR EEN MARIEN ACTIEPLAN

Advies van de Strategische Adviesraad Landbouw en Visserij, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.salv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@salv.be

Advies	op eigen initiatief
Wettelijke basis	Oprichtingsdecreet SALV 6 juli 2007
Goedkeuring raad	19 februari 2024
Kopie aan	Bart Dochy – voorzitter van de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van het Vlaams Parlement; Patricia De Clercq – secretaris-generaal van het Departement Landbouw en Visserij; Joris Relaes – administrateur-generaal van het Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek (ILVO); Filip Fontaine – algemeen directeur van het Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing (VLAM); Bart Naeyaert – gedeputeerde, bevoegd voor visserij, van de provincie West-Vlaanderen
Adviesnummer	2024-04
Dossierhouder	Pieter De Graef pdgraef@serv.be
Contactpersoon	Koen Carels kcarels@serv.be

Mevrouw Hilde Crevits
Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
Consciencegebouw
Koning Albert II laan 15
B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Advies Routekaart naar een marien actieplan

Mevrouw de minister

Op 21 februari 2023 stelde de Europese Commissie een pakket maatregelen voor om visserij en aquacultuur duurzamer en veerkrachtiger te maken. De belangrijkste doelstellingen van dit 'visserijpakket' zijn het gebruik van schonere energiebronnen bevorderen, de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen afbouwen en de impact van de sector op de mariene ecosystemen verkleinen. Het voorgestelde pakket maatregelen omvat vier onderdelen, waaronder de vraag van de Commissie aan de lidstaten tot opmaak van een actieplan tot bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij. Van de lidstaten wordt verwacht dat zij een routekaart voor zulk marien actieplan bij de Commissie indienen tegen maart 2024.

De Technische Werkcommissie Visserij van de SALV beslist om met voorliggend advies een proactieve insteek te bieden voor de voorbereiding van een routekaart voor het marien actieplan dat Vlaanderen/België bij de Europese Commissie zal indienen. De SALV keurde dit advies op 19 februari 2024 goed.

Hoogachtend

Hendrik Vandamme
SALV-voorzitter

Emiel Brouckaert
TWW-voorzitter

Koen Carels
secretaris

Inhoud

Krachtlijnen	5
Situering	6
Advies	8
Bibliografie	16

Krachtlijnen

De bescherming en duurzaam beheer van de mariene omgeving zijn cruciaal voor zowel de gezondheid van de oceanen als de levensvatbaarheid van de visserijsector. Deze doelstellingen moeten echter worden nagestreefd met aandacht voor socio-economische duurzaamheid en de behoeften van de visserijgemeenschappen en vanuit de erkenning van de huidige en toekomstige bijdrage van de visserijsector aan de strategische voedselautonomie via de voorziening in lokale duurzame eiwitbronnen. De SALV biedt een proactieve insteek voor de voorbereiding van een routekaart voor het marien actieplan dat Vlaanderen/België bij de Europese Commissie zal indienen. De adviesraad beveelt onder meer het volgende aan:

- **Breng aan het Europese beleidsniveau over dat de Vlaamse visserijsector in nauwe samenwerking met onderzoeksinstituten (ILVO) volop inzet op precisievisserij. Naast de inspanningen die de visserijsector op vandaag al onderneemt om selectiever te vissen en de impact op de zeebodem te verminderen, investeert, innoveert en anticipeert de visserijsector op nieuwe ontwikkelingen om visserijbeheer en visserijactiviteit verder te verduurzamen.**
- **Bied voldoende financiering voor innovatie in functie van de verdere verduurzaming van de visserijsector.**
- **Betrek de belanghebbenden bij de ontwikkeling van het marien actieplan om acties tot verdere verduurzaming van de visserijsector te bevorderen binnen een economisch duurzame bedrijfsvoering. Koppel daartoe ook terug met de SALV.**

Naast deze algemene aanbevelingen formuleert de SALV toegespitste aanbevelingen op elk onderdeel van het marien actieplan. Deze aanbevelingen handelen over duurzame visserijpraktijken en bijvangst (selectiviteit in het net en overleving bij teruggooi), vermindering van de impact op de zeebodem, nood aan een toekomstgerichte benadering voor een eerlijke en rechtvaardige transitie, en monitoring en handhaving.

Situering

De Europese Commissie stelde op 21 februari 2023 een pakket maatregelen voor om visserij en aquacultuur duurzamer en veerkrachtiger te maken. Dit 'visserijpakket' bestaat uit vier onderdelen:

- Een mededeling over het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) vandaag en morgen,¹
- Een verslag inzake de resultaten van de Gemeenschappelijke Marktordening (GMO) voor visserij- en aquacultuurproducten,²
- Een mededeling over de energietransitie in de visserij- en aquacultuursector van de EU,³
- Een actieplan voor de bescherming en het herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij.⁴

Voorliggend advies gaat dieper in op het marien actieplan. De Europese Commissie verwacht dat de lidstaten uiterlijk in maart 2024 routekaarten opstellen en publiceren waarin alle voor de uitvoering van dit actieplan benodigde maatregelen worden geschetst, met een tijdschema voor de vaststelling/indiening ervan, alsmede voorstellen om de coördinatie tussen nationale autoriteiten en belanghebbenden te verbeteren.⁵ Uit een aparte briefreactie van de bevoegde eurocommissaris aan de lidstaten rond het visserijpakket, in het bijzonder rond het gevraagde actieplan, blijkt dat de Europese Commissie binnen de actieplannen geen bijkomende regulering verwacht van de lidstaten. Het marien actieplan moet erop gericht zijn om bestaande regelgeving versneld in uitvoering te brengen.⁶

¹ Europese Commissie, COM(2023) 103, *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad. Het gemeenschappelijk visserijbeleid vandaag en morgen: een Visserij- en oceaanpact voor duurzaam, wetenschappelijk onderbouwd, innovatief en inclusief visserijbeheer*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0103>.

² Europese Commissie, COM(2023) 101, *Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad. Uitvoering van Verordening (EU) nr. 1379/2013 houdende een gemeenschappelijke marktordening voor visserijproducten en aquacultuurproducten*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0101>.

³ Europese Commissie, COM(2023) 100, *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de energietransitie van de visserij- en aquacultuursector in de EU*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0100>.

⁴ Europese Commissie, COM(2023) 102, *Mededeling van de Europese Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>.

⁵ Ibidem, p. 25.

⁶ Toelichting bij deze briefreactie door het Departement Landbouw en Visserij op de TWV-zitting van 13 juni 2023, <https://www.salv.be/salv/vergadering/twv-vergadering-18>.

De Europese Commissie wenst met het marien actieplan de bijdrage van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) aan de milieudoelstellingen van de EU te versterken en de negatieve gevolgen van visserijactiviteiten (i.c. verstoring van de zeebodem, bijvangst van kwetsbare soorten en effecten op mariene voedselketens, op mariene ecosystemen) te verminderen. Alleen met een gezond marien milieu met gezonde visbestanden en een rijke biodiversiteit, stelt het actieplan, kan worden gewaarborgd dat onze vissersgemeenschappen op middellange tot lange termijn welvarend blijven.⁷

Het marien actieplan draagt volgens de Commissie bij tot de uitvoering van de EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 en de erin vermelde betrachting om 30 procent van de zeeën wettelijk en doeltreffend te beschermen. Om de druk op het marien milieu vanwege diverse belastende factoren voor een significant deel weg te nemen, kijkt de Commissie naar de creatie van nieuwe beschermde mariene gebieden en een doeltreffend beheer van de bestaande gebieden,⁸ en naar de verduurzaming van visserijmethoden.

Wat de verduurzaming van visserijmethoden betreft, richt het marien actieplan zich op volgende acties:

- Verbeteren van de selectiviteit van het vistuig en terugdringen van de gevolgen van visserij voor kwetsbare soorten.⁹
- Terugdringen van de gevolgen van visserij voor de zeebodem. Hierbij roept de Europese Commissie de lidstaten op om nationale maatregelen te nemen of met voorstellen voor gezamenlijke aanbevelingen aan de regionale groepen te komen om mobiele bodemvisserij uiterlijk in 2030 in alle beschermde mariene gebieden te verbieden.¹⁰

Het actieplan schenkt daarnaast aandacht aan acties om tot een eerlijke en rechtvaardige transitie te komen door beschikbare middelen optimaal te benutten en toegang tot financieringsmogelijkheden te vergemakkelijken,¹¹ aan maatregelen ter versterking van de kennisbasis en van onderzoek en innovatie,¹² aan acties om de uitvoering, monitoring en handhaving te verbeteren¹³ en aan de verbetering van de governance, de betrokkenheid van belanghebbenden en overleg.¹⁴

⁷ Europese Commissie, COM(2023) 102, *Mededeling van de Europese Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>, p. 2.

⁸ Ibidem, p. 4.

⁹ Ibidem, p. 5-9.

¹⁰ Ibidem, p. 9-13.

¹¹ Ibidem, p. 13-17.

¹² Ibidem, p. 17-20.

¹³ Ibidem, p. 20-22.

¹⁴ Ibidem, p. 23-25.

Advies

Algemene uitgangspunten

[1] De bescherming en duurzaam beheer van de mariene omgeving zijn cruciaal voor zowel de gezondheid van de oceanen als de levensvatbaarheid van de visserijsector... De SALV ondersteunt de algemene doelstellingen uit het voorstel van de Europese Commissie tot opmaak van mariene actieplannen door de lidstaten.¹⁵

[2] ... maar deze doelstellingen moeten worden nagestreefd met aandacht voor socio-economische duurzaamheid en de behoeften van de visserijgemeenschappen... In dit advies biedt de SALV aanbevelingen om tot een routekaart naar een gedragen marien actieplan vanuit Vlaanderen/België te komen dat aan Europa kan worden aangemeld. Daarbij pleit de adviesraad voor een gebalanceerde benadering waarbij zowel de mariene ecosystemen worden beschermd als duurzame voedselproductie wordt gehandhaafd, en waarbij zowel de ecologische impact als de socio-economische impact wordt onderzocht en in afweging genomen.

[3] ... en vanuit de erkenning van de huidige en toekomstige bijdrage van de visserijsector aan de strategische voedselautonomie via de voorziening in lokale duurzame eiwitbronnen. Een duurzaam beheer van de visbestanden (cf. inspanningen in dat verband onder meer via het maatschappelijk convenant 2021-2025 '*Op koers naar duurzaamheid*') maakt vis tot een 100% hernieuwbare natuurlijke rijkdom als basis voor een economisch rendabele ketenwerking en als duurzame bron van eiwitvoorziening (cf. doelstellingen van de Vlaamse voedsel- en eiwitstrategieën). Het marien actieplan moet met andere woorden in balans staan met deze maatschappelijke meerwaarde van de visserijsector.

[4] Breng aan het Europese beleidsniveau over dat de Vlaamse visserijsector in nauwe samenwerking met onderzoeksinstellingen (ILVO) volop inzet op precisievisserij. De Vlaamse visserijsector – van zee- tot landzijde – investeert, innoveert en anticipeert op nieuwe ontwikkelingen om visserijbeheer en visserijactiviteit verder te verduurzamen. De sector doet dit in nauwe samenwerking met onderzoeksinstellingen (ILVO), zodat innovaties op vlak van visserijbeheer en visserijactiviteit wetenschappelijk onderbouwd zijn en passen binnen een economisch duurzame bedrijfsvoering.¹⁶

[5] Bied voldoende financiering voor innovatie in functie van de verdere verduurzaming van de visserijsector, en dit zowel op het niveau van wetenschappelijk onderzoek als op

¹⁵ Europese Commissie, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>.

¹⁶ ILVO, *Precisievisserij*, <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/dossiers/precisievisserij>, website geraadpleegd op 12 januari 2024.

het niveau van de bedrijven in de sector (zowel zee- als landzijde). In de toewijzing van financiering kunnen volgens de adviesraad nog stappen gezet worden om administratieve procedures te vereenvoudigen en regelgevende knelpunten weg te werken (cf. infra).

[6] Betrek de belanghebbenden bij de ontwikkeling van het marien actieplan om acties tot verdere verduurzaming van de visserijsector te bevorderen binnen een economisch duurzame bedrijfsvoering. Koppel daartoe ook terug met de SALV. Samenwerking is de sleutel tot het realiseren van een duurzame en evenwichtige toekomst voor de mariene ecosystemen en de visserijsector. Om het marien actieplan vorm te geven, vraagt de SALV om meer betrokkenheid van de belanghebbenden. De verbetering van de betrokkenheid van belanghebbenden en overleg maakt ook deel uit van het voorstel van de Europese Commissie tot de opmaak van mariene actieplannen door de lidstaten.¹⁷ Koppel daarom de eindversie van de voorbereide routekaart naar marien actieplan terug met de Technische Werkcommissie Visserij van de SALV.

Duurzame visserijpraktijken en bijvangst: selectiviteit in het net en overleving bij teruggooi

[7] Zet samen met de visserijsector en het wetenschappelijk onderzoek verder in op het vergroten van de selectiviteit van de visvangst en op het verantwoord teruggooien van bepaalde soorten (met specifieke aandacht voor bedreigde soorten). Selectief vissen, waarbij de vangst van ondermaatse vissen en de bijvangst van gevoelige soorten wordt geminimaliseerd, is van het grootste belang om visserij duurzamer te maken. De Vlaamse visserijsector werkt sinds jaren intensief samen met ILVO om via praktijktesten stappen vooruit te zetten om de selectiviteit in het net te vergroten. Dit heeft geresulteerd in een aantal maatregelen die de visserijsector op vandaag onderneemt om selectiever te vissen. Voorbeelden van huidige toepassingen zijn onder meer het gebruik van het Vlaams Paneel, het *Benthic Release Panel* en *flip-up rope*.¹⁸ In aanvulling op selectiviteit – en vanuit de ervaring dat in gemengde visserij selectiviteit op vandaag zijn limieten heeft – is het ook van belang dat onderzoek wordt gedaan naar overleving van gevangen vis. Overleving en terugzetten van bedreigde soorten vergt specifieke aandacht (bv. opleidingen voor vissers tot herkennen van deze soorten).¹⁹ Data over overleving van gevangen vis kunnen de basis vormen voor een eventuele (logische) uitzondering op het teruggooiverbod (zoals dat met de aanlandingsverplichting is ingesteld).²⁰ In dat verband vraagt de Europese Commissie aan de lidstaten om ‘drempelwaarden op te stellen voor de maximale toegestane sterfte bij incidentele vangsten van de door de lidstaten geselecteerde soorten, zulks in het kader van de uitvoering van de kaderrichtlijn mariene strategie en visserijbeheermaatregelen vast te stellen om

¹⁷ Europese Commissie, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>, p. 25.

¹⁸ Zie onder meer de projecten COMBluig, Led There Be Light.

¹⁹ Cf. Haaien en Roggen Identificatie Kit (HAROKit): <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/harokit>.

²⁰ Zie onder meer <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/nieuws/aanlandplicht-en-teruggooiverbod-in-de-eu-visserij-gunstig-effect-op-lange-termijn>

deze drempelwaarden onverwijld in te voeren, in de vorm van nationale maatregelen of, in voorkomend geval, gezamenlijke aanbevelingen.'

- a. **Stel zulke drempelwaarden voor maximale toegestane sterftcijfers zorgvuldig vast in samenwerking met wetenschappers, vissers en andere belanghebbenden om ervoor te zorgen dat deze drempelwaarden zowel effectief als haalbaar zijn.**
- b. **Stem deze drempelwaarden zorgvuldig af op de bestaande definities en richtlijnen om de beleidsconsistentie te bewaren.**
- c. **Evalueer de effectiviteit van technische maatregelen die bijvangst minimaliseren en overlevingskansen van teruggewoide vis vergroten.**²¹ Samenwerking met de visserijsector is van vitaal belang om de meest effectieve methoden te bepalen zonder de economische dimensie van duurzaamheid van de visserij in gevaar te brengen.

[8] De uitrol van precisievisserij staat ten dienste van duurzaam visserijbeheer en van een economisch duurzame bedrijfsvoering. Deze boodschap dient ook onderdeel te zijn van het Belgische mariene actieplan in antwoord op de Europese Commissie. Naast innovaties in het net om de selectiviteit van vangsten te verhogen, biedt real-time dataverzameling aan boord (cf. project VISTools) de mogelijkheid om preciezer en gericht bepaalde visgronden in bepaalde periodes van het jaar te bevissen (of net niet). Dit niet enkel in functie van een economisch optimale visreis, maar tevens in functie van een optimaal beheer en opvolging van visbestanden.

Vermindering van de impact op de zeebodem

[9] Voorzie adequate, integrale impactanalyses wanneer een verbod op bodemvisserij in mariene beschermde gebieden wordt overwogen. Gebied per gebied moet onderzocht worden of en in welke mate beperkingen voor bodemvisserij zich aandienen. De SALV wees er eerder reeds op dat afhankelijk van het type beschermingsdoel, mariene beschermde gebieden en visserij elkaar niet hoeven uit te sluiten, in tegenstelling tot het voorstel van de Europese Commissie voor een totaalverbod op bodemvisserij in alle mariene beschermde gebieden.²² Wetenschappelijke onderbouwing is cruciaal om te beslissen wanneer natuurdoelen verzoenbaar zijn met visserij. Wetenschappelijke studies moeten gebied per gebied de natuurwaarde in kaart brengen, aantonen welke zeefauna en/of -flora er beschermd dient te worden en bepalen wat de na te streven toestand moet zijn.²³ Een *case by case* beoordeling van de impact van zeevisserij, die rekening houdt met regionale en lokale eigenschappen, is van cruciaal belang. Elk gebied,

²¹ Zie onder meer Agentschap Landbouw en Zeevisserij, *Aanvullende quotamaatregelen en aanlandingsplicht demersale visserijen 2024*, <https://lv.vlaanderen.be/nieuws/aanvullende-quotamaatregelen-en-aanlandingsplicht-demersale-visserijen-2024>, website geraadpleegd op 16 januari 2024.

²² SALV, *Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf, p. 12-13

²³ Ibidem.

met inbegrip van de omliggende gronden, moet afzonderlijk worden onderzocht om inzicht te krijgen in de specifieke kenmerken (veerkracht en toestand van de habitat, type en intensiteit van de visserijactiviteiten) ervan. Bij de planning van beschermingsmaatregelen in een bepaald gebied dient de impact op de visserijsector adequaat ingeschat te worden, zowel negatief als positief, op korte en middellange termijn. Zulk onderzoek bepaalt niet enkel de directe impact die de beschermingsmaatregelen binnen het betreffende gebied op de visserijsector uitoefenen, maar geeft ook de impact van de maatregelen binnen dat gebied weer in zijn samenhang met andere gebieden waar beschermingsmaatregelen gelden (i.e. cumulatief effect), zonder daarbij de doelstellingen van bescherming van de mariene biodiversiteit uit het oog te verliezen.²⁴

[10] Bepleit op Europees niveau precisievisserij in functie van de bescherming van het marien milieu. Precisievisserij weet immers de meest gevoelige zeebodems te ontwijken.

De visserijsector zet verdere stappen op het vlak van duurzame visserijactiviteit door steeds nauwkeuriger te kunnen navigeren en data-gebaseerd de gewenste visgronden te kunnen bepalen. De visserijsector heeft reeds volop ingezet op aanpassingen en vernieuwingen in vistuig en technieken om impact op de zeebodem te verminderen (o.a. rolsloffen, *sumwing*, *aqua planning gear*, *ecoroll*).²⁵ In aanvulling op deze technieken om bodemimpact te minderen, zorgen precieze positiebepaling in combinatie met de wendbaarheid van de mobiele visserijtechnieken van onze vissersvaartuigen ervoor dat de bodems die het meest gevoelig zijn voor beroering ontweken kunnen worden. In combinatie met de beperkt bevisbare breedte van types boomkorvaartuigen (i.e. een maximale sleepruimte van 2 x 12 meter) maken de nieuwste innovaties (bv. de 'VISTools'-technologie) het mogelijk om op het niveau van zeer kleine rasters van plaatsbepaling gevoelige, kwetsbare gebieden zeer gedetailleerd te vermijden. Hierdoor kan een gradiënt ontstaan in de mate van te nemen beschermingsmaatregelen, gaande van toegespitste beperkingen op bodemvisserij voor specifieke, gevoelige gronden binnen een ruimer marien beschermd gebied dan wel ruimere beperkingen wanneer wetenschappelijk bewijs dit rechtvaardigt. Het is volgens de SALV dan ook aan te bevelen om eerst te kijken naar de maatregelen en innovaties voor mobiele bodemvisserij en bodemsleepnetten in functie van duurzame visserijactiviteit. De wetenschappelijke programma's en projecten die in samenwerking met de visserijsector zijn uitgevoerd, mogen niet boudweg terzijde worden geschoven. De recentste innovaties rond precisievisserij verdienen in eerste instantie vertaling te krijgen in voldoende pilootprojecten voor verdere wetenschappelijke onderbouwing.

Eerlijke en rechtvaardige transitie: nood aan een toekomstgerichte benadering

[11] Zet in op de verdere verduurzaming (precisievisserij, netinnovaties...) en op de energietransitie in de visserijsector door onderzoek naar en voorzieningen in haalbare,

²⁴ Ibidem.

²⁵ Zie onder meer het project Benthis Nationaal: Depestele, Jochen, et al., *Benthis Nationaal: nationale implementatie van de evaluatie van visserij-impact op het bodemecosysteem en analyse van de invloed op de visserijpraktijk*, 2022, <https://ilvo.vlaanderen.be/uploads/documents/Mededelingen/D2022-02-ilvo-mededeling-Benthis-Nationaal.pdf>.

betaalbare en effectieve oplossingen te versnellen.²⁶ Het marien actieplan raakt ook kort de energietransitie aan in haar oproep aan de lidstaten om *'vissersgemeenschappen te helpen bij de transitie naar selectievere, minder schadelijke en minder brandstofverbruikende visserijmethoden.'*²⁷ De SALV wees er reeds op dat technologie in aanbouw is die mogelijke toekomstgerichte oplossingen kan bieden om minder afhankelijk te worden van fossiele brandstofenergie en om als sector bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen.²⁸ De recente vervangende vaartuigen zijn ontworpen rekening houdend met een minimaal brandstofverbruik. Naast bijvoorbeeld een aangepaste structuur van de romp zijn ze uitgerust met zuinigere motoren (die op korte termijn voor minder emissies zorgen). Deze vaartuigen kunnen ook klaargezet en omgebouwd worden voor het gebruik van andere energiebronnen (zoals waterstof) die op middellange termijn het pad naar klimaatneutraliteit in de visserijsector kunnen effenen. De sector is hierin afhankelijk van ontwikkelingen en investeringen van toeleverende sectoren en heeft zelf weinig armslag. Zo is er bijvoorbeeld nood aan de doorontwikkeling van nieuwe energievormen en hun inpasbaarheid aan boord van het type vissersvaartuigen van onze vloot. Opdat de visserijsector tijdig kan anticiperen en investeren in de nieuwste voortstuwingstechnologie en kan inzetten op de verdere verduurzaming van de vloot (cf. verdere uitbouw van precisievisserij, innovaties in het net,...) zijn er volgens de SALV ook een aantal beleidsmatige hindernissen weg te werken. Daarom beveelt de SALV het volgende aan:

- a. Werk regelgevende knelpunten weg die de energietransitie en de verdere verduurzaming van onze vloot hinderen.** Zorg dat het visserijprogramma de **eigenheid en specificiteit erkent van onze kleine vloot met grote vaartuigen**, zodat middelen optimaal ingezet kunnen worden voor de verdere verduurzaming van onze vloot. De EFMZVA-verordening neemt weliswaar bepalingen op om verduurzaming te ondersteunen, zoals ondersteuning voor de aankoop van een eerste vissersvaartuig, vervanging van een hoofd- of hulpmotor, verhoging van de brutotonnage ter verbetering van veiligheid, arbeidsomstandigheden of energie-efficiëntie. Echter beperkt de verordening deze ondersteuning tot vissersvaartuigen van maximaal 24 meter (terwijl de vaartuigen binnen het groot vlootsegment groter zijn).²⁹

²⁶ Vergelijk aanbeveling toegespitst op de energietransitie in: SALV, *Advies. Actualisatie Vlaams Energie- en Klimaatbeleidsplan 2021-2030*, Brussel, 2023, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20230929_VKEP2030_ADV.pdf, p. 33.

²⁷ Europese Commissie, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>, p. 16.

²⁸ Europese Green Deal en Fit For 55, en de voorgestelde acties om die doelstellingen te bereiken (cf. de Mededeling over de energietransitie in de visserij- en aquacultuursector van de EU, waarvoor recent het "Energy Transition Partnership for fisheries and aquaculture" is opgericht als centraal platform voor alle betrokken actoren om kennis en oplossingsrichtingen uit te wisselen).

²⁹ Verordening (EU) 2021/1139 van het Europees Parlement en de Raad van 7 juli 2021 tot oprichting van het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1139>, artikel 17, 18, 19. Departement Landbouw en Visserij, Visserijrapport 2020 (VIRA), Brussel, 2021: "32 vaartuigen maken deel uit van het grote vlootsegment (vaartuigen met een motorvermogen van meer dan 221 kW) en 36 vaartuigen van het kleine vlootsegment (vaartuigen met een motorvermogen van maximaal 221 kW)." De vaartuigen binnen het groot vlootsegment zijn langer dan 24 meter, cf. Vlaams Parlement, Verslag van de hoorzitting over het Visserijrapport 2020 (VIRA), Commissie Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid, 2021, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1729337>, p. 5.

De SALV blijft het cruciaal vinden dat ook de verduurzaming van vissersvaartuigen uit het groot vlootsegment (max. 38 meter) via de voornoemde acties wordt ondersteund en dat steun wordt voorzien voor vervangbouw die onder meer het pad kan effenen richting klimaatneutraliteit.³⁰ Het Vlaamse visserijbeleid moet volgens de adviesraad deze boodschap dan ook blijvend onder de aandacht brengen van het Europese beleidsniveau.

- b. Voorzie bijkomende financieringsmogelijkheden om de energietransitie in de visserijsector mogelijk te maken en heb aandacht voor een rechtvaardige overgang voor alle betrokkenen.** Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) wees reeds op de huidige beperkingen van het visserijprogramma (EFMZVA) dat onvoldoende slagkrachtig is om de energietransitie van de visserijsector te ondersteunen en roept op om bijkomende financieringsmogelijkheden te verkennen.³¹ De SALV benadrukt eveneens de noodzaak van voldoende financiering voor de visserijsector om de transitie naar nieuwe technologieën mogelijk te maken en pleit tevens voor een rechtvaardige overgang voor alle betrokken visserijbedrijven (i.e. aandacht voor de bedrijfseconomische verschillen tussen de vlootsegmenten en de individuele bedrijven)³².
- c. Anticipeer op de overgang naar alternatieve brandstoffen door tijdig te voorzien in de nodige logistiek, infrastructuur, opleiding en kennisverspreiding,...** De adviesraad denkt hierbij onder meer aan havenapparatuur (laadstations, opslagcapaciteit voor nieuwe brandstoffen, ...), onderhoud, opleiding van de bemanning,...
- d. Stuur op Europees niveau aan op een ecosysteemgebaseerd visserijbeheer dat een perspectief op langere termijn toelaat dan datgene onder het huidige quotabeheer met jaarlijkse herzieningen.** De schommelingen in quota zijn momenteel te groot, wat bedrijfseconomische onzekerheid teweegbrengt doorheen de volledige visserijketen. Het gebrek aan langetermijnperspectief ondermijnt immers de investeringscyclus in verschillende bedrijven wat rechtstreekse gevolgen zal hebben voor de capaciteit van verwerking in België. Er is meer stabiliteit nodig in het quotasysteem, bijvoorbeeld via de afbakening van een zekere bandbreedte waarbinnen quota kunnen fluctueren en dat binnen een meerjarenplanning. Om zulk systeem te voorzien zonder de ecosysteemontwikkeling te overbelasten, is er nood aan meer *realtime* dataverzameling en databeschikbaarheid (terwijl ICES-gegevens momenteel twee jaar (!) achterlopen)³³. De uitrol van nieuwe digitale systemen – o.a. Vistools, eDNA (cf. supra) – speelt hiervoor een belangrijke rol, waarbij de wetenschap de visserijsector betreft om adequate data in te winnen. Dit kan immers resulteren in de beschikbaarheid

³⁰ Cf. SALV, *Advies. Visserij- en aquacultuurprogramma 2023-2027*, Brussel, 2022, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20220314_ADV_Visserijprogramma2023-2027.pdf.

³¹ EESC, *Advies. Koolstofvrij maken van de visserijvloot*, verkennend advies op verzoek van het Spaans voorzitterschap, 2023.

³² Agentschap Landbouw en Zeevisserij, *Rentabiliteit van de Belgische vissersvloot*, <https://landbouwcijfers.vlaanderen.be/visserij/totale-visserij/rentabiliteit-van-de-belgische-vissersvloot>, website geraadpleegd op 16 januari 2024.

³³ Zie ICES, *Catch statistics*, <https://www.ices.dk/data/dataset-collections/Pages/Fish-catch-and-stock-assessment.aspx>. ICES - International Council for the Exploration of the Sea – staat als wetenschappelijke instelling in voor de wetenschappelijke onderbouwing van de visquotabepalingen.

van meer gegevens op korte termijn, om tot correcte en up-to-date vangstvoorspellingen/vangstbepalingen te komen en de mogelijkheid tot meerjarenplanning te verkennen. Daarnaast zou een *fitness check* op de uitwisselingsmogelijkheden van quota duidelijkheid kunnen bieden over zijn toekomstbestendigheid naar aanleiding van recente crisissen (bv. Brexit) en de gevolgen van de klimaatverandering. Tot slot blijft een correcte communicatie die de reders en vissers kort op de bal informeert aangaande vangstmogelijkheden van groot belang.

[12] Ga omzichtig tewerk wanneer de (gedeeltelijke) reconversie van visserijbedrijven naar andere activiteiten, zoals maricultuur, toerisme en recreatieve visserij, wordt overwogen. De Europese Commissie stelt in haar voorstel tot actieplan dat de visserijsector via gerichte opleidings- en bijscholingsprogramma's bruggen kan slaan naar andere sectoren van de blauwe economie, zoals de productie van algen en regeneratieve maricultuur, hernieuwbare energie en duurzame aquacultuur. De Commissie meent bovendien dat een doeltreffend beheer van beschermde mariene gebieden kan zorgen voor extra of alternatieve bestaansmiddelen voor lokale vissersgemeenschappen, zoals natuurtoerisme en goed beheerde recreatievisserij. Door hier al te voortvarend en ondoordacht op in te zetten, vreest de SALV dat dit een ontwrichtend effect kan ressorteren op de gehele visserijketen. Bovendien is het niet duidelijk wat de mogelijke milieu-impact zal zijn van de voorgestelde reconversie-opties. **Daarom moeten de sociaaleconomische gevolgen voor de visserijsector in zijn geheel adequaat in beeld worden gebracht, de meerwaarde van zulke economische diversificatie aantoonbaar worden gemaakt en de gevolgen voor de betrokken gebieden en kustgemeenschappen worden onderzocht.**

Monitoring en handhaving

[13] Versterk de rol van de visser als *guardian of the sea* in het visserijbeheer en voorzie incentives voor dataverzameling aan boord met het oog op ecosysteemgericht vissen (de verdere uitbouw van precisievisserij). In haar voorstel tot de opmaak van mariene actieplannen roept de Europese Commissie de lidstaten op om de monitoring van visserijen te verbeteren, bijvoorbeeld door gebruik te maken van innovatieve instrumenten zoals elektronische monitoring op afstand (Remote Electronic Monitoring), via CCTV-gegevens aan boord van (een selectie van) vissersvaartuigen.³⁴ De SALV formuleerde eerder reeds kritische bemerkingen bij de rigide toepassing van cameratoezicht voor controledoeleinden en pleit er eerder voor om een stimulerend beleid uit te werken rond dataverzameling aan boord in het kader van ecosysteemgericht visserijbeheer (de verdere uitbouw van precisievisserij). De verstrekking van gedetailleerde gegevens via technologische hulpmiddelen en innovaties aan boord kan waardevolle informatie aanreiken om bijkomend onderzoek naar selectief vissen te voeden en innovaties te versnellen.

³⁴ Europese Commissie, Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's, *EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>; zie tevens de beleidsontwikkelingen rond de herziening van de Controleverordening.

Hierbij kan niet enkel aan CCTV-technologie gedacht worden, maar eveneens aan bijvoorbeeld slimme sensoren aan boord en in het net.³⁵

³⁵ SALV, *Advies. Elektronische cameramonitoring: kansen met kanttekeningen*, Brussel, 2022, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20220128_ADV_ElektronischeCameramonitoring.pdf. Vergelijk met het VISTools-project.

Bibliografie

Agentschap Landbouw en Zeevisserij, *Aanvullende quotamaatregelen en aanlandingsplicht demersale visserijen 2024*, <https://lv.vlaanderen.be/nieuws/aanvullende-quotamaatregelen-en-aanlandingsplicht-demersale-visserijen-2024>, website geraadpleegd op 16 januari 2024.

Agentschap Landbouw en Zeevisserij, *Rentabiliteit van de Belgische vissersvloot*, <https://landbouw-cijfers.vlaanderen.be/visserij/totale-visserij/rentabiliteit-van-de-belgische-vissersvloot>, website geraadpleegd op 16 januari 2024.

Depestele, Jochen, et al., *Benthis Nationaal: nationale implementatie van de evaluatie van visserij-impact op het bodemecosysteem en analyse van de invloed op de visserijpraktijk*, 2022, <https://ilvo.vlaanderen.be/uploads/documents/Mededelingen/D2022-02-ilvo-mededeling-Benthis-Nationaal.pdf>.

Departement Landbouw en Visserij, *Visserijrapport 2020 (VIRA)*, Brussel, 2021.

EESC, *Advies. Koolstofvrij maken van de visserijvloot*, verkennend advies op verzoek van het Spaans voorzitterschap, 2023.

Europese Commissie, COM(2023) 102, *Mededeling van de Europese Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's. EU-actieplan: Bescherming en herstel van mariene ecosystemen voor duurzame en veerkrachtige visserij*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023DC0102>.

Europese Commissie, COM(2023) 103, *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad. Het gemeenschappelijk visserijbeleid vandaag en morgen: een Visserij- en oceaanpact voor duurzaam, wetenschappelijk onderbouwd, innovatief en inclusief visserijbeheer*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0103>.

Europese Commissie, COM(2023) 100, *Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's over de energietransitie van de visserij- en aquacultuursector in de EU*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A52023DC0100>.

Europese Commissie, COM(2023) 101, *Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad. Uitvoering van Verordening (EU) nr. 1379/2013 houdende een gemeenschappelijke marktordening voor visserijproducten en aquacultuurproducten*, Brussel, 21 februari 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52023DC0101>.

ICES, *Catch statistics*, <https://www.ices.dk/data/dataset-collections/Pages/Fish-catch-and-stock-assessment.aspx>.

ILVO, *Precisievisserij*, <https://ilvo.vlaanderen.be/nl/dossiers/precisievisserij>, website geraadpleegd op 12 januari 2024.

SALV, *Advies. Actualisatie Vlaams Energie- en Klimaatbeleidsplan 2021-2030*, Brussel, 2023, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20230929_VKEP2030_ADV.pdf.

SALV, *Advies. Elektronische cameramonitoring: kansen met kanttekeningen*, Brussel, 2022, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20220128_ADV_ElektronischeCamera-monitoring.pdf.

SALV, *Advies. Ruimte om te vissen*, Brussel, 2021, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20210625_ADV_2021-06_RuimteOmTeVissen.pdf.

SALV, *Advies. Visserij- en aquacultuurprogramma 2023-2027*, Brussel, 2022, https://www.salv.be/sites/default/files/documenten/SALV_20220314_ADV_Visserijprogramma2023-2027.pdf.

Verordening (EU) 2021/1139 van het Europees Parlement en de Raad van 7 juli 2021 tot oprichting van het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur, <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1139>.

Vlaams Parlement, *Verslag van de hoorzitting over het Visserijrapport 2020 (VIRA)*, Commissie Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid, 2021, <https://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1729337>.